

Pavle
Zidar

Tašča

Franci Zapognjen se je moral žal nekega dne pokazati eni od svojih prihodnjih osrednjih sorodnic, tašči, ali Aničini mami. Nastale so namreč posledice, ker sta se pač prerada in vse pogostejše slachila v njegovi udobni podstrešnici z oknom na drog in okvirom iz litega železa.

Nekega dne je Ani prineslo popoldne, bila je lepo oblečena, v beli jopi z reliefnimi vzorci, zvija-

jočimi se sem ter tja kot trtje; bila je še v lilastem krilu in beli bluzi, za katerimi so ždele prsi, sredi prehoda pa zlat križec. Noge je imela v prosojnih najlonkah in so bile kot žabje, pripravljene na skok.

Njegovo najljubše opravilo je bilo, kadar je prišla taka, da ji je takoj segel pod krilo, kjer so gumijaste zaponke držale vratove nogavic, in jih ji je začel drugo za drugo odpenjati, da so zabingljale kakor kaki čudni spolni sadovi.

Ana pa je bila sedaj nedostopna in vzkipljiva, kadar se ji je približal. Ni dovolila, da bi se je dotaknil kjerkoli.

Ko je videl, da nič ne doseže, je dejal, da je ne razume, in naj mu preprosto pove, kaj pomeni to izmikanje. Še predvčerašnjim je bilo vse v redu, prepuščala sta se nasladi, kakor hruška osi ali kakor osa hruški, danes pa...

Tako, tako, vsega konec, je pritrdila Ani.

Bila je nosna.

Francija je zbolela glava prav do riti, bolečina mu je skoraj razcefrala obroček, s katerim si vsako jutro prešcipne klobaso.

Začel jo je obdelovati, kot je to pri moških v navadi.

Pa si čisto sigurna...? Kaj pa, če je to le kak občutek... odveč? Saj sem ja tako pazil... Vedno. In ti to dobro veš...

Tu lahko še tako paziš, enkrat nasankaš, je rekla Ani. Kako se to pripeti, ve sam bog v nebesih.

To je pa res, je odvrnil Franci.

Da bi mu Ani vmes skočila čez plot in ga imela za norca, o tem ni bilo niti pomisliti. Saj sta bila ves čas samo in samo skup. Čepela

sta zdaj pri njem, če pa ne pri njem, pa kje drugje, odvisno pač od vremena.

Za vmes ni bilo ne časa ne priložnosti, kajti velika vas ali trg je bil prezgovoren, prebistrega vida in sluha; premiki spolno zrelih deklet in fantov niso ušli nobeni starčevski nevoščljivosti. Razvrata v Travniku skoraj niso poznali, a bilo ga je tudi tu čez glavo, a le za dobro poučene.

S cmokom v grlu je dejal: Potemtakem, Ani, se bo pač treba vzeti...

Ani je popadla žalost, in vse hkrati, jok, smeh, pokrila si je obraz z dlanmi, kakor šolarka, ki kuka skozi reže, kdaj se učitelj ne bo več nanjo jezil.

Franci jo je božal kakor ranjeno lastovko. Seveda le po trepetajoči ramici.

Mama, je planila, mi je rekla, da sem vse to delala nji za hrbtom... , za hrbtom, je ponavljala.

Kako? se je začudil Franci, komi v trgovini z železnino in gradbenim materialom.

Rekla mi je, da sem bila zahrbtna, ne razumeš?

Čakaj... , tega vendar ne moreva delati v njeni navzočnosti; kako neki je pa tvoja mama spočela tebe, nezahrbtno; sredi trga v krogu botric, sester in tet?

Nehaj, ko ne razumeš! je skoraj zakričala in si zatiskala ušesa. Mami bi ja vendar morala povedati, da hodim s tabo. Na to je vendar mislila, ko je rekla tisto.

Kaj ni vedela, da hodiš?

Ani je odkimala.

Vedno sem vzela s seboj molitvenik, je hlipala... , in rekla mami, da grem k večernicam in potlej še malo k Veroni.

Verona je bila trška katehistinja in še njena prava sestrična po očetovi strani. Imela je rahlo nazalni, prezeblji glas TV napovedovalke Menči Klančar, a vsa gluha za tostranstvo; Verono je obsedalo samo etično duhovno ustvarjanje; bila je kot režiser Gustav Gründenges, kateri je iz Mozartove Čarobne piščali (ona pa iz tega sveta) odstranil vso doslejšnjo navlako, in iz železno težke pravlјice ustvaril lahko, slamnato pripoved, polno resnice.

Mama ima potemtakem prav, je potrto dejal Franci...

Ampak jaz sem vse to delala zaradi tebe, da veš. Molitvenik nama je vse to omogočal.

Prav, prav, se je zmedel Franci, kaj naj torej jaz zdaj naredim? Vzamem križ v cerkvi in se odplazim k vam ali k Veroni?

Šlo je predvsem za to, da ga pripravi, da gre z njo k mami. In to précej. Da prizna greh, ki bo poslej blagoslovljen... in ga bosta takoj za tem nemoteno delala dalje.

Če ne — pa ne.

Franci se je ves zlakoten pasel po travniku te lepe ženske s tistim pasom za nogavice, kjer so visele gumijaste zaponke, sladke kakor češnje, in ki jih je tako rad odpenjal ...

Ni bilo kaj. Obril se je, počesal na prečo, se dal v najlepšo obleko in si pod brado navezal sinjo samoveznico. Sledil je Ani, ki ga je vodila po krajšnjici na rob vasi, kjer je glasno in frfotaje prepeval potok. Tam je stala velika, neometana hiša, iz katere je kot sirena zavijal zvok mizarske krožne žage. Na vrtu je drobnikavo ženšče, pokrito z ruto, obešalo težko perilo, moške hlače, moške bluze, deko ... Tičala je na prstih, ko da ne dosega višine vrvi, in s ščipalkami pričvrščevala odtekajoče se cunje.

Anica jo je poklicala.

Mama se je obrnila in se spogledala s svojim prihodnjim zetom. Nekaj časa ji je šlo na jok.

Fant ji je bil všeč, jezika pa le ni mogla ukrotiti, da mu ne bi bila rekla: Kaj ste pa naredili moji Anici!

Zdelo se mu je, da stoji pred porotniki in da je Anico ubil, v resnici pa je stal pod vrvmi za obešanje perila, ki so se prepletale kot črte za poskočno otroško igro (risentanc).

No ja ... je odvrnil Franci, se pač zgodi. Vsakomur se enkrat.

Babje hlače in kače ..., mu je zasikala in požugala.

Iz delavnice je prišel ves bel od jesenovega žaganja Aničin oče, ki je bil tudi že seznanjen s hčerinim trebušnim vnebohodom. Teden dni so imeli *molitve*, in kako grde. Kaj vse jima je Anica natresla, kakšna licemerca sta bila šele onadva, če že nji kar naprej očitata tisti molitvenik in Verono! Vsak si po svoje išče — in najde — moža, jima je prepevala.

A ne z molitvenikom, je slišala nazaj kot odpev: *Prosi za nas!*

Pa tudi z binkoštno procesijo ne! jima je vrnila milo za drago. (Tam sta se ata in mama spoznala in potem pod leščevjem, v ugrezajočem se mahu meni nič tebi nič majsko zaplodila prvega otroka.)

Ani se je bala samo tega, da bi Franci ne *kapituliral*. Da bi ji dejal, kako o tem ne ve nič, saj je pazil, kolikor se je dalo, in če je nosna, je to pač njena, ne njegova stvar. Samo tega se je bala, prav nič pa staršev ... Če bi Franci vztrajal pri takem izgovoru, bi pogorela, kajti noseča še ni bila, to šele zdaj bo, če se ji posreči ... Čutila je, da se jo bo Franci prej ali slej naveličal in jo zabil kot gumico, si dobil drugo, tretjo, četrto ..., dokler ga ne bi prava zgrabila.

(Ani pa je hotela biti prava, ne neprava.)

Ženska je res žival, ki lovi, a ko je ujeta, mora pogubiti tudi nastavek.

Nekje je črno na belem prebrala, da je ljubezen zanosno uničevanje ljudi. (Isto da je tudi sovraštvo.)

Zakaj bi ne poskusila obojega?

Zato se je tudi oblekla, kakor se je, da je bila res kakor pravi svileni bonbon.

In jok je še poglobil poželenje po nji.

Zdaj je Franci pri njih, za mizo, gledajo ga bratje, sestre (Karlina in Francka); jé narezan pršut, prigrizuje potico in pije dobro šmarnično vino.

Obadva sta v primernem poklicu; Ani dela v krojaški delavnici. Ni razloga, da se ne bi vzela ... Oziroma je, samo da ga Franci ne spregleda (in to je dobro).

Ko sta o mraku odhajala od bogato obložene mize k njemu na podstrešnico, je mama zaklicala za njo, naj bo kmalu doma.

Skrb za hčer je Francija ganila.

In tega večera je bil odvezan paziti, saj je tako nosna.

(In pa ta vedno: paziti!)

Sprostil se je, iz njega je vrelo kakor iz jesetra: napolnil ji je vso votlino, da je priteklo še iz nje in po ritnem grebenu pod križ.

Zdaj pa res ni bilo nevarnosti, da ne bi spočela.

Takoj sta ji sledili starejša sestra in mlajša po čisto istem postopku.

Bratom pa je šla stvar počasneje od rok, a vendar se je nekako v sedmih letih hiša spraznila.

Ko je Francijeva in Aničina hči že hodila v šolo, v prvi razred, sta tast in tašča boljčala v prazno, tiho dvorišče, in bila vsa iz sebe. Kakor sta si prej želela nekolikanj miru, tako ju je ta tišina začela zebsti.

Vnučka Ada ju je obiskovala vsak dan, delala kar pri njima naloge in sploh zagospodarila veliki prazni hiši. Pa tudi njima.

Brez nje jima ni bilo živeti. Preveč sta se že poznala in preveč globoko sovražila, da bi bila vzdržala in da ne bi počilo. Ada pa ju je imela rada in ju s čebljanjem kot ptičica vlekla proč od pogubljenja.

Franci Zapognjen, bodi povedano, s taščo v tistem pošastnem pomenu tega pojava ni imel nikoli opravka. Imel je pač srečo v tem, da je Adi dovoljeval biti pri nji, kolikor se ji je ljubilo; tudi ponoči, da je matiki, kakor so pravili ubogi Ameliji Trček, prinesla ponoči iz kuhinje požirek kamelic, če ji je ponagajalo kaj bolečega v trebuhu. (Najraje tam.)

V tem času sta Ani in Franci delala drugega otročka pod večnim izgovorom, da eden ni nobeden, a tudi dva nista nič in tudi trije ne; vse jih lahko požanje srp usode.

A kakor ljudje dobijo izgovor za pitje, za kajo, tako dobé tudi izgovor, da eden ni nobeden.

Ani je bila spet cele noči mokra kot vrbova veja, s katere smo potegnili lub za piščalko. Noč za nočjo isto: mokrota pod križem, dokler

se ni nekega dne obrnila smeje k njemu in rekla, da je. In eden ni bil več nobeden.

Podobno je šlo tudi s sestrama in z brati. V kratkem so si nakotalili z grehom obteženih živalic, ki so vse blažene uživale ta svet, ga jedle in pokončevale, vmes pa tudi predelovale s pametjo v posebno zvrst lepote.

Tašča je bila naenkrat obdana z desetimi vnuki in vnučkami; in še kar so prihajali, v štručkah, kot siri ali brcajoči Jezuščki v štalici. Imela jih je rada in se čudila, čudila rodnosti hčera in snah; sem ter tja je kateremu le rekla, če še ne bo dovolj, a vsi so se izgovarjali na boga — kolikor da jih bo on dal.

Zdaj je bilo tega smrkavega drobiža toliko, da je njena, nazaj vrteča se pamet, sproti pozabljala njihova imena. In Ada je bila Sanja in Matej Andrej . . . , otročad ji pa tudi ni ostala dolžna in je matiko razglasila za noro.

Saj ne ve, kaj govori, so rekli vnuki in vnučke. Prismojena je.

Matika jim je pritrjevala, da je res, se izgovarjala na starost in sklerozo in se jim smejala, nabritim pobalinom, ki so lahko mislili deset različnih misli hkrati.

Velika hiša se je spet napolnila in se vsa tresla, od vrha do tal.

Tašči ali matiki pa se je včasih zazdelo, da je postala svinja z desetimi sesci.

Zdaj jim je brisala nahodne nosove, zdaj ritke, z žličico krmila najmlajše, še ne čisto prebujene, ki ponavadi še niso vedeli, ali so lačni ali žejni. To je morala vedeti ona.

Oče, kakor so vnuki in vnučke poimenovali starega očeta, pa se je spet lotil mizarskih opravil; pognal je krožno žago, da je zavijala in pršela žaganje v okna.

Vse je kazalo, da se človeku na starost življenje še enkrat odpre.

Amelija je bila vsa poživljena. Moža ni več kregala s sitnobo ali še čim hujšim (kurcem trapastim), ampak samo z očetom . . . Oče, ali boš kislo mleko ali sirotko . . . Kruh ali vinski šató; povej!

Oče je zvenel častitljivo kakor kanonik stolnega kapitlja.

Deset smrkolinov ga je opazovalo, kako je jedel, in ga hodilo sproti matiki tožit, če mu je šato kapljal na bluzo.

Matika jih je hvalila, ker so ga tožili, in opravičevala očeta pač s tem, da je star in da je res pacek; hujši od njih.

In kot se rado zgodi, sredi sreče, je očeta nekega dne ješčavost pustila na cedilu. Ničesar več ni spravil vase. Včasih le žlico juhe, in že je odložil, rekoč, da matika neužitno kuha. Začel je veneti in se manjšati. Dišal je kot posekan bezeg, ki ga pari sonce.

Ponoči, ko je Amelija najbolj trdno spala, je odprl veke in se sprehodil s pogledom po prostoru, v katerem je prebil čez sedemdeset let.

Pogled je bil v resnici rosa. Ko je shlapel, ni vedel in čutil ničesar več; niti tega, da je umrl.

Očeta je zapustilo življenje kakor mavrica oblok neba.

Zjutraj je bil strašen vrišč, ko so to ugotovili. Okoli trupla so stali sinovi, hčere, snahe; gorela je velika sveča in ga osvetljevala, ko da ga brije.

Imel je listek, ki ga je imenoval oporoko, in na katerem je bilo zabeleženo, da želi biti upepeljen.

Tretjega dne po smrti so ga zaprtega v konzervi, spremenjenega v pepel, spustili v majhno grobnico, ki mu jo je kot pečico sezidal starejši sin. V škatli so bile vse misli, vse znanje o lesu, njegovi lepoti in posebnosti, zmrvljeno.

Urne so pepelnate bombe.

Ženske so hlipale, vnuki so debelo gledali, kaj se zgodi s človekom, ko umre. Zapokajo ga v škatlo iz jekla in polože na nekakšno cigansko kurišče.

Matika je bila od vseh najbolj prizadeta in je cel čas hlipala očetovo ime v glasu kot: *Uh, kako me boli zob, zob, zob, zob*, v resnici pa: O, Tomaž, o, moj Tomaž... Pri tem vzdihanju sta jo podpirala sinova Andrej in Drago.

Očeta je pokopal kartuzijan, ki je smel priti iz klavzure (pater klavster). Občuteno je izšepetal v rdečo, večerno kuliso, kaj človek je in v kaj se vrača.

Bog je zločinec, je pomislil najmlajši, najbolj miselno čudni očetov sin, Jože. Zameril mu je bil, da je očeta, takega lesarskega mojstra, spremenil v kos izkurjenega premoga.

Pa ja nista človek in premog isto? je mislil in gledal proti žlebu stare cerkvice.

Malo, da ni zakričal: Človek ni koln, hudiča!

Vrhu tega je pa Jezus, če je res postal bog, tudi ekološki zločinec.

Kako? ga je vprašal bog (ali se je vprašal kar sam).

Kaj pa prilika o smokvi? O nerodovitni smokvi? Kaj ne pravi sveti Marko, da tedaj, ko si je Jezus zaželel smokve od drevesa, drevo še ni bilo godno dajati tega sadu. Še ni bil zanj čas. Jezus pa je to vedel in je vseeno segel v listje drevesa in ga tako grdo ozmerjal: Od tebe naj nikoli več nihče ne jé sadu... Na smrt je užalil naravo drevesa. Preklel jo je in usmrtil, čeprav je vedel, da ta narava zdaj ne daje še sadu... Potem se pa izmakne, ko se počuti krivega; in ko mu povedo: Gospod,

smokva, ki si jo preklel, se je posušila, začena: Češ, verujte — in boste prejeli, vse se vam bo zgodilo — samo verujte. On prvi bi moral verjeti, da mu bo smokva dala sad tedaj, ko ga more. Zakaj je raje verjel v moč kletve, kletve, ki te izsuši v smrt?

Tako in še drugače je razmišljal Jože, ko so pokopavali očeta v tisto cigansko pečko ali grobnico. Rekel pa seveda ni nobene. Niti ne veselemu kartuzijancu, ki se je udeležil pogrebne in pripovedoval svojo življenjsko zgodbo, kako je iz Amerike prišel po navdihu v podgorjansko samoto. Da, tam v Chicagu ga je obiskal angel v odvetniški pisarni in mu rekel, naj takoj zapusti Ameriko in gre za gospoda...

Jožetu je med tem gostobesedovanjem prišlo na misel, da je bog verjetno od očeta kaj zahteval, in ker oče ni mogel izpolniti njegove volje, ga je po svoji stari navadi preklel kot nekoč palestinsko smokvo.

(A rekel seveda ni nič.)

Če bi mu, kartuzijancu, bi mu vsaj tole o smokvi, da bi videl, kako bi se izmazal, če bi se, seveda.

Soprogova smrt je Amelijo silno zdelala.

Kar naenkrat je postala strašilo — čisto suha. In postarala se je.

Zdaj šele je spoznala, da je biti vdova prazen sod in da smisel življenja prihaja od moških in ne od žensk, čeprav ga tudi brez njih ne bi moglo biti.

Ženske same so čisto nesmiselne.

(Bolje, da umro.)

In tega, te rešilne bilke, si je Amelija od vsega najbolj želela. Bolj kakor deset vnukov in vnučk, ki so jo sedaj obletavali kakor vinski večer muhe. Seveda po naročilu mater in očetov ter snah: Da bo matika jedla, da bo kuhala...

In tudi za ponoči so poskrbeli zanjo: vsako noč druga vnučka ali vnuk je spal ob nji, to je na očetovi postelji, da bi telesce, mladó in prožno, odgnalo smrt, če bi že prišla po matiko.

Vse kaže, da so si kap predstavljali kakor kako ptico ali laznino, ki bo na otroški — *pšč*, pobegnila.

Zdaj so pri Ameliji dobile zavetje vse mogoče težave in bolezni. Nekaj od teh je bilo resničnih, precej pa namišljenih.

Njen vsakdanji zajtrk je začelo sestavljati najmanj po pet kapsul in po štiri tabletki s požirkom, dva bele kave.

In ker si je smrti tako nepopisno želela, jo je neke noči v polsnu — ali snu — obiskal sam pokojni soprog in ji rekel: *Amelija, šteje trikrat po pet in boš pri meni...*

Zbudila se je od teh živih sanj, visokih kakor poletne, semenske trave, in se začela spominjati besed, ki jih je bil izrekel Tomaž. Sestav-

ljala je besede kakor domine in se veselila rešitvenega, sanjskega sporočila.

Oče v sanjah je bil lep, mlad, v zavihani, beli srajci, z lesketajočimi se zobmi kot dušicami pri srajci ... Čisto tak, kot takrat, ko sta se vzela.

Amelija se je otresla pospanosti in poslušala, kako spi ena od vnučk. Imena se ji ni spomnila. Nos je nos.

Kako ji je že rekel?

Štej ... trikrat ... po pet ... in boš pri meni.

Rekla si je: Dnevov trikrat po pet je že davno mimo. V poštrev pri-dejo samo mesci ...

Oh, se je nasmehnila z vdrtimi usti brez zobnikov v protezi, hvala ti, oče, hvala, veš, včasih sem bila trdo krivična do tebe, a taka sem ... take smo vse babe ...

Vnučka se je prebudila in jo vprašala, če ji je slabo.

Zakaj, slabo? je vprašala vnučko, ki so se ji očke svetile. Nič mi ni, otrok, le zaspi ...

Ampak nekaj si se pogovarjala s sabo, je dejal vnuk ali vnučka. Govorila? se je začudila. Jaz? Ah, potem sem že kaj sanjala.

Seveda teh sporočilnih sanj ni mogla zadržati zase in jih je prvi izklepetala Anici. Oče da se ji je prikazal in tako naprej, in vse kako bo — da naj šteje trikrat po pet. (In bo pri njem.)

Anico je obšel srh strahu. Dlačice na podlahti so ji vstale in sršele kot resice pri rži — pikavo.

Če je oče mislil mesece, potem se je iztekala druga petletka — deseti mesec. Pred njo je bilo potemtakem samo še dobrih šest mesecev življenja.

Kar je zvedela Ani, je bilo na dlani, da bodo vsi.

Ani je imela pamet kot prehlajen mehur občutljivo in sled spuščajočo. Istega dne je bila cela družinska skupnost pretresena od očetovega sporočila materi. Šli so k nji, v hišo ob potoku, in morala jim je povedati spet od besede do besede, kakor da se igra domino.

Otroke — sinove, hčere in snahe — je imelo, kakšen je bil videti onkrajski oče? Ali je še kaj dodal zraven *trikrat po pet*.

Nič drugega, je dejala matika, kakor to, naj štejem, štejem do trikrat po pet ...

Oglasil se je Franci in dejal: Kaj, če ni oče mislil na trikrat po pet ... let?

Tašča se je stemnila kakor nevihtno nebo. Na kaj takega ni bila pomislila. (Trikrat po pet let!)

Potem naj bo kar sam tam gori, je odvrnila jezno. Ali naj še štirinajst let jem tablete in kapsule, ti pa ... pršut in sir?

Mati, vse se lahko zgodi, je pridejal Jože, tudi to, kar je rekel Franci. (To je bil tisti sin, ki se je z Jezusom vedno prepiral.)

Živeti bo treba, mati, je dejal Drago, njen podpiralec pri pogrebu, ko so očeta dajali v tisto cigansko pečko. Živeti!

Amelija je bila čisto iz sebe.

Ne, petnajst let ni želela biti živa. V življenju je jedla že vse, videla je cesarje, maršale, generale, škofo; rodila je šestkrat, ima deset vnukov in vnučk; zdaj pa štirinajst let prežvekovati kapsule... Ne, ne...

V sebi, v notrini sebe, pa je bila prepričana, da je oče mislil mesece, ne leta, sicer se ji sploh ne bi prikazal... Zakaj štirinajst let pred smrtjo? Ne! Tega si ni zaslužila.

Poslej ga je noč za nočjo prosila, naj pride in potrdi trikrat po pet (mesecev). In če že ne bo prišel, naj to vsaj pomeni mesece...

Oče se ji ni več prikazal; ni prišel potrditi njenih upajočih misli, in ker mu je podstavila, kakor se temu reče, nogo, da bodo to meseci, tudi, če ne bo prišel; in ker ni, je bila vsa srečna, vesela, da se ji bo srčna želja uresničila. Amelija je začela prelagati svoje obleke; v dveh bi bila še kar čedna za v krematorij.

Ženske so ženske do smrti — in čez.

Z ognjem se je hotela srečati kot z moškim, ki jo bo objel in nato v objemu ljubezni strl v pepel.

Mora biti čedna.

V omarah se je ta čas nabralo vsega dovolj; od spodnjega perila — zelo lepega in dragega, ki ga ni nikoli več nosila, do plaščev, kostimov; le čevljev, teh pa res ni imela, in sicer tistih z nizko peto.

Naročila si jih je in prinesla ji jih je Jožetova žena Vita, ki je bila v taki prodajalni v službi.

In res: dan pred iztekom — šteje trikrat po pet — je bilo vse lepo pripravljeno: na stari singerici je bil zložen kostim, temno moder, fino spodnje perilo, da ne bo ogenj rekel, prekleta usraela, čevlji so bili pa sploh tip top, najboljši Borovi čevlji.

Določila je vse nadrobnosti: sežgati jo morajo istega dne, naslednjega dne pa naj pepel polože poleg očetovega v grobnico.

Prيرهjen je bil tudi poslovilni prigrizek. Vsi odrasli so se zbrali, pili šmarnico, segali po binkoštnih jezikih pršuta, nabadali na zobotrebce olive in koščke trapista, matika pa je že uživala post mrtvih. Ni hotela v objemu ognja imeti vetrov. Da bi ji rekel ogenj: Prdiš, stara! (Fuj, tajfel!)

Pozno v noč so se zadržali z njo. Amelija je hotela umreti sama in je zavrnila kakršnokoli spremstvo na oni svet — da bi kateri od njih ali vnukov prespal to noč pri nji.

(Umreti moraš sam, je vedela in so ji povedali tudi gospod.)

Za slovo so se poljubili, jokali, smrkali.

Mama, adijo! ji je zaklical v slovo Jože, tisti, ki je bil v večnem sporu z Jezusom.

In noč jih je vzela kot mongolski veter.

Zginili so v neznani ji smeri.

Zjutraj pa se je Amelija prebudila, a to ni bil drugi svet, kakor je bila zvečer pričakovala, ampak še vedno njena sivo začrnela kamra.

Na singerici je bilo vse složeno, kakor je bila položila.

Potrkal je. (Tako so bili domenjeni.)

Vstopil je zet Franci.

Amelija je mižikala kot trepetav molj v moki.

Franci je ves dobre volje prisedel k nji; on je edini vedel, slutil je, da je oče mislil na trikrat po pet let.

Nabrisal me je, ta stari... (a kurc si ni upala reči, tako je bila iz sebe; jezna, besna; grizla bi, razbijala...)

Mati, potolažite se, je dejal Franci; trikrat po pet let bo, saj sem vam že dejal.

Si ti zmešan; triinosemdeset da jih bom imela, ko bom šla... k hudiču... Nočem, se je togotila; nočem. In zakaj mi ni prišel tega povedat čez trinajst let recimo... Da me..., oprosti, zajebava, se temu reče. Ali kako že pravijo vojaki: da me pizdi...

Mati!

Nič, mati; tako je; pizdi me.

Ampak zdaj le že ni več trikrat po pet; je že malo dlje in bliže.

Koliko, no, koliko. Petnajst mesecev. Kaj je to v primeri s petnajstimi leti. Franci! in se je spodvila na levi komolec, jaz nočem živeti; videla sem vse, jedla sem vse, pila sem vse, kaj še hočeš; škof je škofu podoben, cesar cesarju, pankart pa pankrtu... Ko ti je od tega sveta vse znano, in veš, da je pelargonija kosmata, kumina sladka, paradižnik kisel, meso trdo, otrok polulan; kaj še hočeš na tem svetu delati, kaj. Plesti šal?

Mati, moliti! je dejal Franci.

Nažebjala sem se jaz... A tako ti povem, ne bo me imel štirinajst let na vrvi kot peska; moti se. *Meeenii* se vrsti v glavi, *raadoo*, pa saj to tako veš; tebi zaupam, ker znaš držati jezik, a tvoja ženska ga ne zna, čeprav je moja hči... Šla bom..., šla, si podstavila gajbo od krompirja, in šla

bom obrezovat brajdo; gledaje gor, v trtje, se mi bo čez čas zavrtele..., me razumeš, vrglo me bo, tresk, in tilnik bo šel kot pri zajcu... Pa bo... štirinajst let...

Franci je stisnil ustnice in se zgrozil.

Čakali so, ker so mislili, da imajo v nebesih kak direndaj in bo mati naposled uslišana v dnevih, ki si še slede ...

Nič.

Vnuki in vnučke so jo spet zagrnili, celo venček so ji splekli in ji ga dali na glavo in so ji rekli, da je nevesta očetova.

(Nekaj so bili slišali, da jo je oče v sanjah obiskal.)

Nekega opoldneva, ko so šli otroci domov jest, kuhala jim ni več, niti sebi ne, je vzela rafijo pa škarje, si postavila ob trti gajbo in šla privezovat vitice. Pogled ji je plezal kot zelena gosonica, više, više, vse više, ko se ji je od vsega zelenega in zadušljivega zavrtelo in je kakor vijak, zavrtan v les, telebnila vznak.

Udarec je bil močan, zlasti v glavo in ključnico. Zgubila je zavest, a so jo poljski delavci iz daljave opazili; bili so tisti iz zadruga ... Pritekli so kot nori k nji. Bila je še živa. Z mokro plenico so jo spravili k zavesti in ji umili razpraskani obraz, poln krvavih stezā.

Odprla je oči in rekla: Au ..., au ...

Z rešilcem so jo odpeljali v bolnico in čez štirinajst dni je bila že doma z omavčeno ključnico. Bilo je nerodno, ker v tem primeru dajo v mavec celo roko in še podlože ji jo v boku. Najteže ji je bilo sedaj v postelji. Morala je spati sedé.

Hčere, sinovi, snahe, zeti — vsi po vrsti so ji očitali, da je po nepotrebnem plezala v brajdo — saj bi se lahko ubila.

In kaj je tam sploh treba privezovati!

(Vse je privezano, je dejal Jože, ki se je na tihem vedno kregal z Jezusom.)

Trta se lepo ovija in spovija.

In če se že ni ubila, kaj se ne bi mogla spremeniti v okorelega invalida, so jo strašile hčere; nič več premikati rok in nog, ali sploh ve, kaj se to pravi?

Morala bi na voziček in — v dom. Tam bi šele videla, kaj je življenje! Prosim za stranišče, prositi za kapljico vode ..., oni pa mirno sestankujejo.

To jo je pa res prestrašilo.

Na voziček, glej, na tega šmenta pa ni niti pomislila — in na dom. Zapustiti tako lepo, tiho hišo in jo zamenjati s šolo žebranja ...

Raje bo ... Da, v nedeljo, ali neko nedeljo, ko bo šla k maši, se bo lepo naredila gluho in stopila pred avto. Bumf! Kot odprta marelja bo poletela po zraku in na tla bo padla desetkrat, če ne dvajsetkrat zlomljena. Ne zvežejo je več skupaj.

In če jim še to uspe, se je nekdo oglasil v nji. Sedmi čut.

Kaj pa, če te zadene le v bok; v kolk ... in ti ga zdrobi?

Drek pa avto! si je dejala v misli.

Strinjala se je s sedmim čutom.

To ni gotova stvar — avto.

Nekaj bolj *kraftnega* mora biti, da te res useka in da se ti za-blešči ... do kraja.

Kaj pa ... sonce? ji je vzšla misel.

Denimo, da grem, opoldne okopavat krompir ... Sonce sije in bije po zemlji. Betonira jo; tolče, da poka od žeje v široke, zevajoče reže.

Tam se skrije v fižol, okopava, okopava, na tistem živem soncu, ni vrag, da jo udari možganska. In kako je to lepo: poblešči se ti in ti rečeš: Kaj pa je zdaj to ... In te ni več.

To nakano je skrila globoko vase in je ni nikdar nikomur omenila. Prec bi vedeli, kam jo bo ob prvi priložnosti neslo ...

(Zdaj je z roko spet gibala; bila je še kar dobro zlepljena.)

Izpod las, ki so se ji usedale na oči, je oprezala čez leseni gank. Tam, sredi trave, je ležala njena njivica fižola in krompirja.

Poletje je gorelo, plapolalo in v njem so godli murni, za oktavo nižje so bile čebele.

Bilo je tako zelo vroče, da se je slišalo venenje jelš.

Potok ob hiši se je znižal in je bil podoben filmskemu traku, s katerega so spraskani posnetki.

Sedela je v senci in pletla — dve levi, dve desni.

Bilo je spet poldne in otroci so šli domov jest.

Na dnu stopnišča je stala prislonjena motika.

Odvrgla je pletenje, vstala, zdrknila previdno po stopnišču in vzela motiko.

Odhitela je v sonce kakor v sončno peč.

Kmalu je bila sredi svojih rakelj.

Na listih fižola so se pasle ljubke pikapolonice.

Začela je spodsekavati mleček v razorih. V glavi ji je v hipu zavrelo. Slišala je šum. Videla blesk. In čutila je — to še, — kako jo je prekrila mehko stebel, in kako jo je njih šum zagrnil.

In to bi bil res lahko konec Amelije Trček.

A ni bil, ni ...

Neki pob je bil ravno na strehi ob dimniku, kjer je lovil ranjenega divjega goloba, ki ga je počil s fračo ... In ravno takrat, ko je Amelija zgrnila skup, je golob poletel v njeno smer, tako da je pob videl žensko, ki je padla skup, in goloba, ki je pristal na nji.

(Prav nanjo se je, hudič, usedel.)

Fantu še malo ni bilo mar za staro babnico, ki jo je zagrnil krompir — naj jo. Toda za svojega goloba bi dal vse.

Podrsnel se je s strehe na tla pod kap in se pognal na njivo ... Golob je bil mrtev ob Amelijini glavi. Ustrašil se je in je stekel domov

brž raztrobentat, kaj je videl v krompirišču: stara Amelija da leži mrtva. Ob sebi je stiskal goloba, ki je še vedno krvavel iz razcefrane peroti. Kri je bila mastna, črna.

Vsa hiša je šla po sledi za njim k mrtvi Ameliji.

Ta je bila zelo skrito položena v globino razora; treba bi jo bilo samo še zasuti in nobene sledi ne bi bilo več za njo; kakor je ni za umrlo ciganko.

Ali pa bi jo hlad zemlje na noč predramil in bi, hudičevka, ponoči odtavala bogvekam.

Spet jo je rešila mokrota: ožemanje brisače, iz katere je kapljal vodeni sok na njen prsteno zeleni obraz, ves zguban.

Kapljice, ki so trkale nanjo, so jo vračale vse bliže k zavesti. Nenadoma je s temenom glave prebila skorjo teme, vdihnila... Oprijela se je rok, ki so jo pobrale, in bila rešena. Sosedje so se je strme ogledovali. Bogve, je pomislila, ali ni naga, ko tako bolščijo vanjo. Tako ugibaje, in še vsa v megli nezavesti, ki se je razhajala, je zaslišala brenčanje avta. Ustavil se je ob rakljah njenega fižola.

Nekdo je rekel: Kje je ta ženska?

Ljudje so razmaknili raklje in prišla sta dva z nosilnico.

Amelija se je v tem spomnila, da ji je Senka, ki je brala neko nemško knjigo (Bericht von Leben nach dem Tode — Poročilo o življenju po smrti), da po človekovi smrti, ko ostanejo od njega le še delci duše, pridejo ponj tisti, ki jih je za življenja posebno ljubil ali jim zaupal. Ti ga zberejo skup — kakor s sesalcem — in ga odvedejo v sfere, kjer domuje nevidni bog. Tega tam ne vidijo, ampak čutijo, časté ga pa leže in klečé. S pogledom proti tlom.

Ker Amelija za življenja ni imela nikogar posebno rada, razen vnukov in vnukinj, ti pa so bili vsi živi, je bila prepričana, da so ponjo prišli sveti angeli. Angeli varuhi. Mirno se jim je pustila naložiti na nosila in se zasmehljala.

Cilj je dosežen — v nebesih je.

Zaklicala je na ves glas možovo ime.

Sosed Pelhan, ki je ovijal nad njo brisačo, je rekel: *Jamra*. Pelhanovka pa: *Joka*.

V nebesih je prišla k sebi — bila je spet v bolnici.

Do večera so jo čisto osvestili in je že razločevala zemeljske stvari. (Nebeške so izginile kot sence.)

Po zvezah so se prebile do nje hčerke in prelivale solze, očitaje ji, zakaj to sploh počne... (Niso ji rekle, neuspešne poskuse samousmrtnitve.)

A to, kar so ji hotele vreči v obraz, sploh ni bilo res; ona je šla, prosim, okopavat svoj krompir; to pa menda sme, ali ne.

Hčerke so jokale, ona pa je ležala v postelji vsa drobcena, ne kot človek, ampak kot izrezljana krivačka.

Lect.

Čez teden dni so jo odpustili; oddelčni zdravnik jo je pospremil kot petelin kuro, ves čas žebraje ob nji, kako mamica ne sme zdaj več na njivo, nič več . . ., nič . . . več . . .

Imela je težak, klijoč kot teloh, bel glavobol, ki ne neha zlepa.

Amelija je prikimovala zdravniku in sledila sinu, ki je z avtom prišel ponjo.

Počasi so oddrsali temni, snažni hodnik.

Iz oddelkov je prihajala tranzistorska glasba in smeh.

Tu se pa veselo umira, je pomislil sin Andrej.

Potem so se odpeljali v megličasto pokrajino, v kateri sta hlapela Grčevje in Trška gora, z belo cerkvico, ko da se je otresa. (Cerkev je šla sem in tja.)

Amelija je bila kljub vsemu nekako zadovoljna, da gre spet domov.

Doma pa so jo vsi pričakali in jo prijeli, ko da jo objedajo ščuke, češ da jim dela strašno sramoto, ko jim uhaja po delih, po katerih ji ni treba. Cel trg govori o ubogi Ameliji, ki si mora okopavati opoldne krompir, ker nima kaj jesti; si privezovati trto, sinovi, hčere, snahe in zeti se pa pretegujejo od lenobe . . . V resnici pa so ji le dali vedeti, da gre pri vsem tem čisto za druge stvari . . . Če se bo to še nadaljevalo, bodo pa povedali, kaj hoče . . .; naj ljudje zvedo; pa tudi tisti, ki odločajo, kdo je lahko doma in kdo ne več. Bo šla pa pod strogo nadzorstvo — že ve kam.

Strmela je v to rajo, ki jo je obstopila in žrla.

Natanko je vedela, da bodo lepo tiho in ne bodo nikjer niti zinili besedice tega, kar so rekli tukaj . . . Kaj bi šele rekli ljudje, če bi zvedeli za resnico njenih izletov v brajdo in krompirišče.

To bi bil strašen udarec nazaj. Tako bi jih tresnilo in spodvilo k tlom, da gorjé.

Medtem se je ulegla na pogrnjeno posteljo in se obdala z visokimi vzglavniki, rekoč: Vsak človek ima dušo, in duša je ime; moji je Amelija . . . Duša hoče to od mene, kar delam, ne jaz . . . Tudi ve boste čutile, ko pride čas, kaj je biti Anica, Karlina, Francka, Kati, Vita . . . Ime je človekova duša in skrivnostna kot sveta mašna daritev. Gledaš mašnika, ko z besedami spreminja kruh v Odrešenikovo telo in vino v njegovo kri; za mnoge to sploh ni resnica, a izrečeno znamenje besed, ne besede, so neizpodbitna resnica. Ime ni le kravji zvonček, da mati ve, kje se njegov otrok pase, ampak predvsem pečat njegove usode . . . Usoda Amelije pa je, da hoče v brajdo, hoče v razore . . .

In ... in ... tja ..., je pokazala Anica proti stropu.

O ja, tudi tja, kajpak! je potrdila mama, vsa v blazinah.

Pa če za to zvejo tisti ..., boš že videla, je rekla jezno, kakor v belo peno vzkipljena Karlina.

Naj zvejo, je rekla mama, zakaj pa ne; ampak bodo tudi vprašali, zakaj si pa uboga Amelia tako prizadeva priti tja.

Mama, vi ste ...

Po tem drugem, že kar nekam nestrpnem poskusu, da bi se pridružila pepelnatemu obličju v zaprti jeklenki, je nenadoma obmirovala in dala sebi in drugim mir. Nikamor več ni šla z namenom, da bi padla ... (v nebesa).

Zdaj je v faro prišel nov, mlad gospod, ki se je vrgel na obnovo krščanstva, katerega so požrli molji starega župnika.

Začel je z obiski pri ubogih in zapuščenih. Vedel je, da ti v glavnem zajtrkujejo le tablete in kapsule in da bo z njih pomočjo uspel.

Mladi gospod je bil potrpežljiv in je že postrgal s starih koles zarjavelo vero.

Pripravil je misijon, veličastno obnovo verskega čustva, vrednote, ki je ne moreta pokriti ne znanost ne politika skupaj.

Naslov misijona je bil: Oživitev znamenja duše.

Prav pod tem geslom je mladi gospod iztrgal Amelijo sanjam, *štej trikrat po pet in boš pri meni*. Ime njene duše je Amelia in je bila poslej bogu posebno všeč tu — ne onkraj.

V znamenju te božje naklonjenosti je minila končno prva petletka in se je začela druga.

Mlademu gospodu je šlo za roko, da je obnovil zvonik, zvonov niso več molzli na roke, z vrvjo, ampak na električni odziv. Vse je bilo na gumb.

Zvonovi so peli kot kake simfonije.

Tina-tona-tuna

tina-tona-tuna

tina-tona-tuna

Zvonik so pobelili z rumeno in v robove lepo zarisali opečnato rdeče opeke, kakor da bi bil odstopil omet — prav tam in tako lepo.

Konec druge petletke je Amelia hudo zbolela, gripa jo je udarila z virusno pljučnico in z oslepitvijo levega očesa. Je pa dvakrat bolje slišala: če je kdo rekel mati, je to dvakrat močneje slišala. Kakor da bi kdo zabijal žebelj.

Spet se je spomnila soprogove sanjske obljube: *štej...* A kaj, ko je bilo pred njo še pet let, čistih kot pet ledenih sveč, štrlečih iz žleba.

Doletela pa jo je še ta neprijetnost, da je ob posedanju na stranišču, začela zastajati v okončinah kri. Ko je vstala, je zmanjkovalo krvi v

možganih. Če se ne bi bila oprijela banje, bi bila padla v nastalo temo, ki ni trajala dolgo.

Držeč se banje, se je nagibala sem in tja kakor od vetra razvihran grm.

Če padem, ji je enkrat kanilo v misli, ne preživim...; nekaj bo poslej, pa četudi dom in voziček. Tudi to je nekaj.

Čeravno se je basala s stugeronom, se ji je ta omotica ob vstajanju redno ponavljala — morda prav zaradi tega.

Jutro za jutrom ji je bilo temno pred očmi.

In neko jutro si je rekla: Spusti, Amelija, in je...

Padla je in kahlo, polno urina, je pridvignilo... S polic so popadali nanjo pralni praški in jo zasuli.

Vnuk, ki je slišal ta ropot, je zavpil, stekel k stranišnim vratom, a se jih ni dalo odpreti. Trkal je in klical matiko, žal je bilo za vrati vse tiho. Kakor v uri, ki je padla na tla.

Vrata so potlej morali razsekati, da so prišli do nje.

Puls ji je še lahno utripal, kakor da bi v mlačnem vetru plapolala zastava.

Zaslišalo se je jokanje.

Mater so že v tretje odpeljali, to pot na travmatološki in ortopedski oddelek.

A imela je srečo, kakor pijanec. Zlomila si je rebro, dobila jih je po golidi, da je bila vsa črna, vretence je bilo počeno; za las tenka je bila poknina. Prav zaradi te poknine je viselo vse v zraku: ali bo sploh še hodila, ali bo poslej res morala na voziček...

V oddelku, razsežnem kot kaka telovadnica, se je srečala z ljudmi brez nog, brez rok; z ženskami, ki so imele strašne zlome; spoznala se je s prav peklenskimi naključji, kako dobiš vijačni zlom stegenice, zdrobitev kolkov, reber... Spoznala pa se je tudi s frazo, kako se iščejo notranje rezerve.

Zanje je mislila, da jih imajo vedno le medvedje, ki prespijo zimo.

Bolniki so bili vsi nepokretni. Torej v popolni odvisnosti od sester. Te pa so nekega dne za tolikanj skrčili, da so le našli notranje rezerve. Plačali pa so jih bolniki. Poslej so uvedli urnik uriniranja in defekaliziranja. Kdor je imel po naključju potrebo vmes ali zunaj urnika, ki so ga sprejela samoupravna telesa, je zaman zvonil in klical sestro. Jasno, da so se vsi takšni podelali v postelje in je kdaj popoldne smrdelo iz sobe kot iz frišne riti. Sestre so potem takega skoraj strgale v psovkah.

Matika pa je bila srečna in bogu hvaležna, da je imela potrebo samo enkrat, in to zjutraj, potem pa ne več, niti zvečer ne; raje ni pila kompotov. Toda druge, druge, živčne in bolne še na mehurju ali ledvicah, te so se ji smilile, ko so vpile in prosile Jezusa, naj jim pomaga.